

HÅLL SVERIGE RENTS EXEMPELSAMLING

Exempel från: Håll Sverige Rent

Lagar och regler om kemikalier

Låt eleverna läsa om lagar och regler kopplat till kemikalier, prata om texterna tillsammans, och avsluta med en frågesport.

Läs och frågesporta om kemikalielagstiftning

Larm om farliga kemikalier finns lite överallt, men vilka lagar och regler finns? Börja med att låta eleverna **läsa** texten på elevblad 1-4. Det är en sammanfattning över lagar och regler kopplat till kemikalier.

Prata sedan om texterna tillsammans och ta upp syftet med Reach och varför företagen ska registrera sina kemikalier. Att det är ett sätt att ta fram information och se till att företagen skaffar sig egen kunskap om ämnena. Fånga upp elevernas frågor efter att de läst texten. Är det någon del av texten som var svår att förstå? Titta tillsammans på exemplet med leksaker (elevblad 4).

Avsluta med en frågesport: Dela in eleverna i mindre grupper och ge varje grupp en mini-whiteboard eller papper. Frågorna hittar du på nästa sida. Efter varje fråga får grupperna en liten stund på sig att skriva ned svaret. När läraren säger till ska samtliga grupper hålla upp sina svar. Läraren noterar gruppernas poäng (1 rätt = 1 poäng) och ställer sedan nästa fråga.

I samarbete med:

Besök www.hsr.se/exempelsamling för fler inspirerande exempel!

HÅLL SVERIGE RENTS EXEMPELSAMLING

Frågor till frågesporten

1. Reach är en förkortning för _____
2. Den som tillverkar eller importerar kemiska ämnen ska registrera dessa hos den Europeiska kemikaliemyndigheten Echa. Detta gäller för mängder över _____
3. Så heter EU:s lista med särskilt farliga ämnen _____
4. Ange tre orsaker till att ett ämne tas upp på kandidatförteckningen _____
5. Som konsument har du rätt att få information om ett ämne på kandidatförteckningen som överskrider _____ % av varans vikt. Informationen ska du få inom _____ dagar
6. Ge exempel på en vara _____
7. Ge exempel på en kemisk produkt _____
8. Vad kan gamla mjuka leksaker innehålla _____
9. Så här heter direktivet som handlar om att minska riskerna för människors hälsa och för miljön genom att bland annat ersätta och begränsa farliga kemiska ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning _____
10. Vad handlar CLP-förordningen om?
11. Så här tycker många miljöorganisationer om Reach _____

I samarbete med:

Besök www.hsr.se/exempelsamling för fler inspirerande exempel!

Lagar och regler om kemikalier

Ni hör säkert larm om farliga kemikalier då och då. Men vad finns det egentligen för lagar och regler. Vad får rengöringsmedel, leksaker och kläder egentligen innehålla?

Förordningar och direktiv

Större delen av lagstiftningen kopplat till kemikalier är reglerad på EU-nivå genom förordningar och direktiv. EU-förordningar gäller direkt i alla medlemsländer medan EU-direktiv först måste införlivas (tas upp) i nationell lagstiftning för att gälla.

Tre exempel på förordningar från EU:

- Reach-förordningen – handlar om registrering, utvärdering, tillstånd och begränsningar av kemiska ämnen i stort. I princip omfattas alla kemiska ämnen av Reach. Det betyder att kemiska ämnen i till exempel rengöringsprodukter och målarfärger samt i varor som kläder, möbler och hushållsapparater kan omfattas på något sätt. Längre ned kan ni läsa mer om Reach.
- CLP-förordningen – handlar bland annat om hur kemiska ämnen och blandningar ska märkas med farosymboler (piktogram) och text som informerar om faran och hur man kan skydda sig.
- Förordning om kosmetiska produkter – handlar om innehållsämnen och märkning av kosmetiska produkter.

Två exempel på direktiv från EU:

- Leksaksdirektivet – handlar om leksakers säkerhet och innehåller regler om kemikalier, allmän säkerhet samt elsäkerhet.
- RoHS-direktivet – handlar om att minska riskerna för människors hälsa och för miljön genom att bland annat ersätta och begränsa farliga kemiska ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning.

Regler som endast gäller i Sverige

Det finns också regler som inte kommer från EU utan är specifikt svenska. BPA (Bisfenol A) är t.ex. ett kemiskt ämne som är förbjudet i nappflaskor i hela EU. Sverige har dessutom ett eget förbud mot BPA i matförpackningar för barn upp till tre år (t.ex. barnmatsburkar).

I samarbete med:

ELEVBLAD

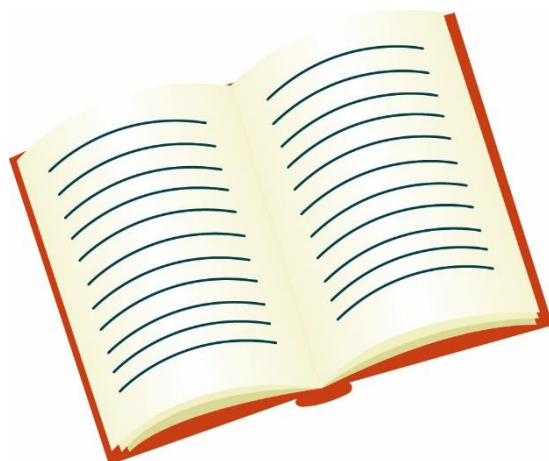
Mer om Reach

Reach står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (registrering, utvärdering, tillstånd och begränsningar av kemikalier). Reglerna är likadana i alla EU:s medlemsländer (28 stycken).

Grundprincipen i Reach är att den som tillverkar eller importerar kemiska ämnen ska registrera dessa hos den Europeiska kemikaliemyndigheten Echa. Detta gäller endast om man tillverkar eller importerar större mängder till EU (1 ton per år, eller mer, av ett ämne). Registreringen innebär att företagen måste ta fram information om de ämnen de har. Ju större mängd av ämnet som tillverkas eller importeras desto mer information ska ingå i registreringsunderlaget. Reach lägger bevisbördan på företagen. Tillverkare och importörer ska i samband med registreringen bedöma riskerna med de ämnen de sätter ut på marknaden samt vilka åtgärder som behövs för en säker hantering. Ämnen som inte är registrerade får inte släppas ut på EU-marknaden.

Företag som köper ämnen inom EU och tillverkar blandningar (nedströmsanvändare) måste bland annat följa leverantörens rekommendationer hur man hanterar ämnena säkert. Denna information finns i ett Säkerhetsdatablad och detta blad ska lämnas vidare till andra i leverantörskedjan.

Reach gäller i huvudsak för kemiska produkter, dvs. ämnen (t.ex. aceton) och blandningar (t.ex. rengöringsmedel och färg) men det finns även vissa krav på varor. En vara är, enligt Reach-förordningen, ett föremål vars form, yta eller design har större betydelse för föremålets funktion än dess kemiska innehåll (t.ex. en stol, cykelhandtag eller en tröja med plasttryck).

I samarbete med:

Besök www.hsr.se/exempelsamling för fler inspirerande exempel!

Kandidatförteckningen

Kopplat till Reach finns Kandidatförteckningen. Det är en lista med kemiska ämnen som bedömts som särskilt farliga (SVHC-ämnen = Substances of very high concern). Det är ämnen som kan medföra allvarliga effekter på människors hälsa eller i miljön dvs. ämnen som är cancerframkallande, kan skada arvsmassan, störa fortplantningen, är långlivade, kan ansamlas i miljön eller är giftiga. Listan uppdateras två gånger per år. Vissa ämnen på kandidatförteckningen är förbjudna och för att få använda dem krävs tidsbegränsade tillstånd.

När ett ämne som finns upptaget på kandidatförteckningen ingår i en vara (t.ex. en stol eller en cykelsadel) ställer Reach krav på att leverantören av varan ska informera sina yrkesmässiga kunder om detta när halten av ämnet är mer än 0,1 procent av varans vikt. På begäran har en privatkund rätt att få samma information inom 45 dagar. Pröva att fråga själv nästa gång du planerar att köpa en vara. Kemikalieinspektionen har gjort ett formulär som du kan ta med dig till affären.

Länk till formuläret:

<http://www.kemi.se/files/05bc19261f4a47278b48b6b163900369/begaran-om-information-om-vissa-amnen-i-varor.pdf>

Begränsningar i Reach – EU-regler för vissa kemikalier

En del användningar av ämnen innebär oacceptabla risker för människa eller miljö. För sådana användningar kan EU besluta om förbud eller andra restriktioner, så kallade begränsningar. Även ämnen som inte finns på kandidatförteckningen kan begränsas i olika sammanhang. Exempel på begränsningar i Reach är:

- Cancerframkallande ämnen eller ämnen som skadar arvsmassan eller fortplantningsförmågan är begränsade i kemiska produkter som säljs till allmänheten.
- Nickel och bly i smycken.
- Toluen (ett lösningsmedel) i lim och sprayfärger som säljs till allmänheten.

Brister med Reach

Kemikalielagstiftningen i EU är mycket omfattande, men har trots det brister. Några brister som brukar lyftas av miljöorganisationer är att registreringen endast gäller från mängden 1 ton per tillverkare och år. Och att det har tagit lång tid att få fram en gemensam definition av hormonstörande ämnen inom EU.

I samarbete med:

Mer begripligt genom ett exempel

Om vi tittar på leksaker så finns det begränsningar i Reach, t.ex. förbud av vissa ftalater (mjukgörare) och vissa azofärger. Det finns också många regler i leksaksdirektivet, och om det är en elektrisk eller en elektronisk leksak gäller RoHS-direktivet (se bilden nedan). Sammantaget finns det i dagsläget stränga regler för leksaker. Så har det inte alltid varit, därför kan t.ex. gamla mjuka plastleksaker innehålla de ftalater som är förbjudna idag.

Det händer förstås att reglerna inte följs. Om detta upptäcks får leksaken inte längre säljas och den som sålt leksaken är ansvarig att underrätta myndigheter i de länder där leksaken sålts. Leksaken ska också återkallas om det behövs. Både de som tillverkar, importerar och distribuerar leksaker har ett ansvar.

Bild från: <http://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/ytterligare-eu-regler/leksaker/mer-om-leksaksreglerna>

Källa: www.kemikalieinspektionen.se (framförallt <http://www.kemi.se/global/faktablad/faktablad-reach-eus-kemikalieförordning.pdf>)